

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Friis, F. R.

Nogle Efterretninger om Tyge Brahe og hans Familie.

Kjøbenhavn : G. E. C. Gad, 1902

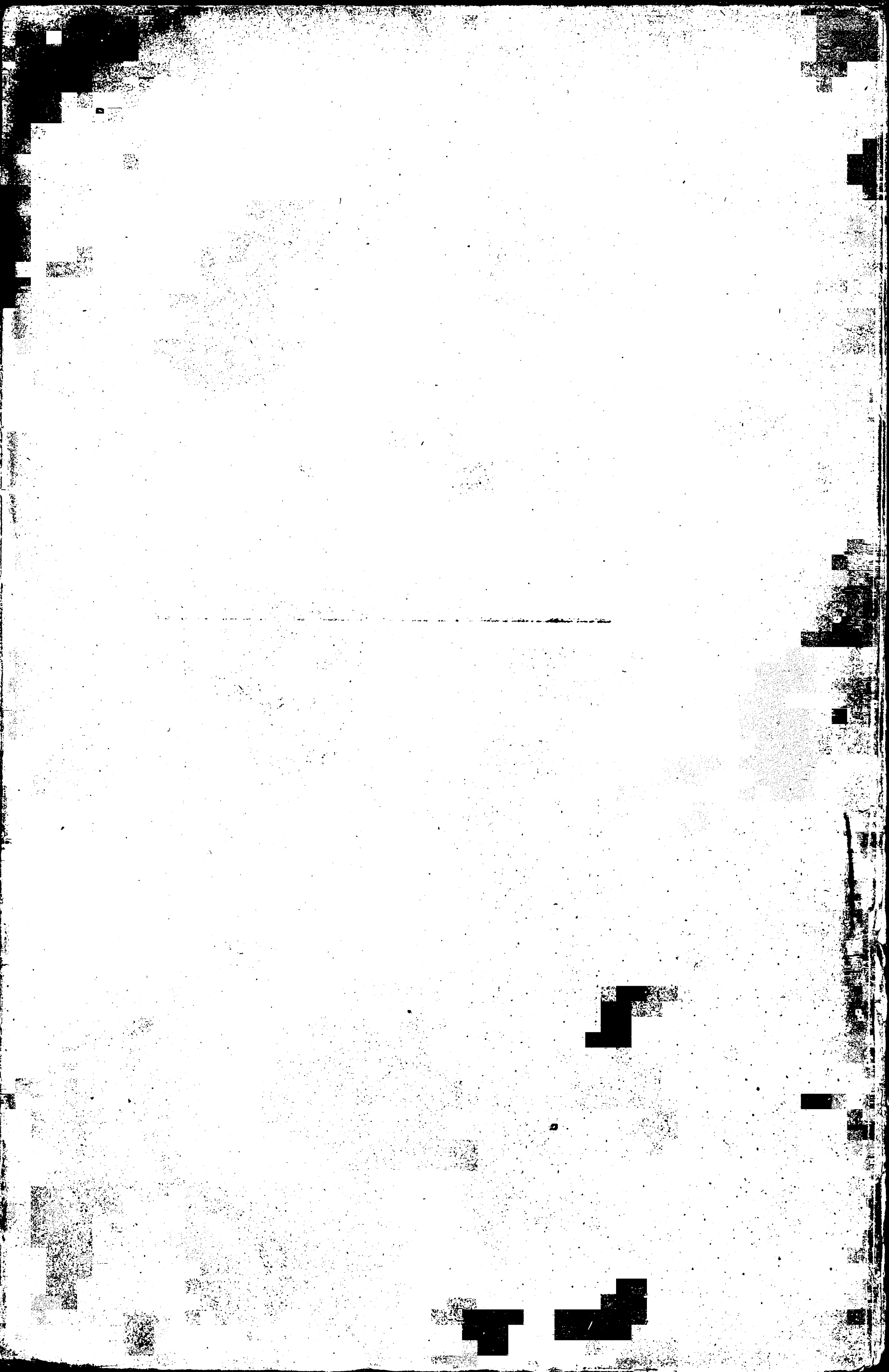
40 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Nogle Efterretninger
om
Tyge Brahe
og hans Familie.

Ved

F. R. Friis.

Med et Portræt af Tyge Brahe.

Kjøbenhavn.

G. E. C. Gads Universitetsboghandel.

P. Petersens Bogtrykkeri (Egmont H. Petersen).

1902.

Forord.

DER er i de senere Aar fremkommet adskillige nye Bidrag til TYGE BRAHE's og hans Families Historie. Herhen høre to indholdsrige Afhandlinger af Arkivar FRANZ DVORSKY i Prag. De ere skrevne paa Bøhmisk og have begge til Overskrift: »Nové zprávy o Tychonu Brahova a jehs rodinê« (Nye Bidrag til TYGE BRAHE's og hans Families Historie) og ere trykte i det kgl. bøhmiske Nationalmuseums Tidsskrift: »Časopis Musea království českého« (Aargangene 1883 og 1901). Den første af disse Afhandlinger modtog jeg af Forfatteren ved et Besøg i Prag 1884, og han tillod mig velvilligt at benytte den som jeg fandt for godt. Da jeg ikke forstaa Bøhmisk, henvendte jeg mig med den til en anset dansk Videnskabsmand, som nu er død for nogle Aar siden, og han var strax villig til at gennemgaa den og meddele mig Indholdet paa Dansk, saa at jeg derefter kunde skrive en Artikel, som blev trykt i »Dagbladet« for 28. December 1884. Da jeg talte med Hr. DVORSKY i Prag, sagde han, at han forhaabentlig senere kunde meddele nogle Tillæg til sin Afhandling, naar han havde gennemgaaet nogle derhen hørende Aktstykker, der findes i Arkiverne. Dette er nu sket, og Hr. DVORSKY's nye

Afhandling fra 1901, der indeholder en Del Tillæg til den ældre, er velvilligt bleven mig tilstillet, tilligemed en Gjengivelse af Indholdet paa Dansk, af Hr. Professor KRAUS i Prag. Jeg har benyttet den til en Artikel i »Berlingske Tidende«, 29. Oktober 1901.

Indholdet af Hr. DVORSKY's to Afhandlinger er atter gjengivet i nærværende lille Skrift, og fuldstændigere end i de to nævnte Blade. I Hr. DVORSKY's Afhandlinger findes to latinske Breve, som jeg ikke har medtaget, nemlig i den første et Brev af 26. Februar 1599 fra TYGE BRAHE til THADDÆUS HAGECIUS, og i den anden et Brev af 7. Oktober 1598 fra DAVID CHYTRÆUS til TYGE BRAHE. Dette sidste er forøvrigt trykt i DAVID CHYTRÆI epistolae, Hanoviae 1714.

Som Indledning meddeles i nærværende lille Skrift Efterretninger om Salget af Knudstrup Gaard og Gods og om TYGE BRAHE's Bortrejse fra Fædrelandet m. m., og endelig har jeg føjet nogle faa Tillæg til de af Hr. DVORSKY samlede Efterretninger.

Det Portræt, der følger med nærværende lille Skrift, er en Kopi (i Originalens Størrelse) efter et gammelt Kobberstik, der findes i Kunstindustrimuseet i Kjøbenhavn. Kobberstikket, der formodentlig er sjældent, er omtalt i mit Skrift: Bidrag til dansk Kunsthistorie, 1890—1901, S. 228.

DEN gamle Herregaard Knudstrup, i Kaagerød Sogn, nogle Mil nordost for Helsingborg, tilhørte i en længere Aarrække Familien BRAHE. Efter OTTO BRAHES Død den 9. Maj 1571 gik Knudstrup Gaard og Gods i Arv til hans to ældste Sønner TYGE og STEN, og var derefter deres fælles Ejendom indtil i Aaret 1594, da TYGE solgte sin Halvdel deraf til Broderen STEN. Der kan have været flere Grunde til at TYGE BRAHE solgte sit Fædrenegods; men en af dem laa uden Tvivl i, at da hans Hustru ikke var adelig og Børnene altsaa heller ikke respekteredes for adelige, kunde det frie Jordegods ikke gaa i Arv til dem. Lovene vare strænge i saa Henseende, og her kan anføres et Exempel paa hvorledes Grænsen mellem Adelige og Uadelige maatte respekteres. TYGE BRAHES Sønner, TYGE og JØRGEN, fik Plads i Sorø Skole, der som bekjendt var stiftet af Kong FREDERIK II, for 30 adelige og 30 uadelige Disciple; men at TYGE BRAHES Sønner maatte tage Plads blandt de uadelige, ses af en gammel Fortegnelse.¹

¹ Den findes i et Manuskript i Universitetsbibliotheket, og er trykt i mit lille Skrift: *Disciplene i Sorø Skole 1586—1623*. Der findes to Fortegnelser, hvoraf den første har til Overskrift: »Nomina discipulorum hujus scholae, ex nobili genere,« og den anden: »Nomina caeterorum regia magnificentia in hac Schola alumnorum.« I den sidste Liste nævnes under Aar 1590: »Tycho Tychonides B.«, og under 1593: »Georgius Tychonides B.«; se ogsaa TYGE BRAHES meteorologiske Dagbog, udg. 1876, S. 154, 199, 211. Jvf. Hist. Tidsskrift 4. R. VI. 1877, Literatur og Kritik S. 72; men Forholdet mellem de unge BRAHE'r og de 30 Tyranner melder Historien ellers ikke noget om.

Da TYGE BRAHE solgte sin Halvdel af Knudstrup Gaard og Gods til Broderen, forbeholdt han sig Ret til, fremdeles at kalde sig og lade sig kalde »TYGE BRAHE til Knudstrup«. Saaledes vedblev han selv at kalde sig og lade sig kalde saalænge han levede, og paa hans Ligsten i Teinkirken i Prag kaldes han ogsaa »Dominus de Knudstrup«. Det Dokument, hvorved han forbeholdt sig den nævnte Ret, er dateret Helsingør, den 10. August 1594. Det er underskrevet af TYGE BRAHE og DITLEV HOLCK til Højgaard, og i Papiret findes to runde Huller som Spor af to bortskaarne Segl. Der er afsat Plads til den i Dokumentet nævnte ESKE BILDE's Underskrift og Segl.¹

Det Skjøde, hvorved TYGE BRAHE overdrog sin Halvdel af Knudstrup Gaard og Gods til Broderen STEN BRAHE, findes tilligemed et Par dertil hørende Dombreve, en Stævning og et »Laasebrev«, i Arkivet paa Gaunø i Sjælland. Disse Dokumenter har jeg for adskillige Aar siden havt Lejlighed til at afskrive; men her maa det være nok at omtale dem i Korthed.

Skjødet er paa Pergament. Det er dateret Kjøbenhavn, den 6. August 1594, og egenhændigt underskrevet af TYGE BRAHE, DITLEV HOLCK til Højgaard og ESKE BILDE til Ellinge, og forsynet med de tre Mænds hængende Voxsegl. Det første Dombrev, paa Papir, er dateret Hafniae 18 die Martii Anno 1595. Det fjerde Dombrev, paa Pergament, er dateret Hafniae 30 die Martii Anno 1596. Hertil hører en Stevning, af samme Dato, til alle dem, der maatte agte at gøre Indsigelse, om at fremkomme med deres Beviser desangaaende inden 1 Aar og 6 Uger. Laasebrevet, paa Pergament, er udstedt paa

¹ Dokumentet har tilhørt Not. publ. Prof. N. C. L. ABRAHAMS og findes nu iblandt hans Samlinger i det store kgl. Bibl. Han tillod mig velvilligt at benytte det, og det blev trykt i Danske Magazin 4 R. II, 325.

Rettertinget i Kjøbenhavn, den 30. Juni 1598. Det er ikke underskrevet, men har vistnok havt et hængende Segl, som nu mangler. I dette Dokument erklæres, at da de fornødne Dombreve og Stevninger have været fremlagte til rette Tid og Sted, og da der intet Steds er fremkommet nogen Indsigelse, er STEN BRAHE nu i lovlig Besiddelse af Knudstrup Gaard og Gods.

Der er skrevet meget om, hvorledes det egentlig gik til, at TYGE BRAHE, der havde opnaaet en saa heldig og glimrende Stilling, tilsidst saa sig nødsaget til at forlade Fædrelandet og søge et Tilflugtssted hos Fremmede; men en tilfredsstillende Forklaring af den Sag kan næppe siges at være fremkommen. Her skal dog kun gøres nogle faa Bemærkninger derom.

Det er bekjendt, at TYGE BRAHE i sin Ungdom havde besluttet at bosætte sig i eller i Nærheden af Basel, men at han blev holdt tilbage i Fædrelandet ved, at Kong FREDERIK II gav ham livsvarig Forlening paa Øen Hven og tilbød ham Midler til at tilvejebringe de Bygninger m. m., han der behøvede til sine Studiers Fremme. Han var uden Tvivl meget tilfreds med dette Resultat; han havde fundet et smukt og roligt, og i mange Henseender særdeles bekvemt Opholdssted, og paa Hven begyndte han strax at indrette sig paa en Maade, der tydeligt nok viste, at han ønskede at slaa sig til Ro der for Fremtiden. Stedet laa rigtignok lidt afsides; men dette kunde ogsaa have sine Bekvemmeligheder. Det laa dog ikke langt fra hans Fædrenehjem og paa et Sted, hvorfra han nogenlunde let kunde vedligeholde Forbindelsen med sine Slægtninge og indenlandske Venner, for ikke at tale om, at Hovedstaden heller ikke var langt borte. Forbindelsen med Udlandet kunde ogsaa nok tilvejebringes, uagtet den ikke kunde blive saa let og hurtig som ønskeligt. For TYGE BRAHE var. Forbin-

delsen med Udlandet en Nødvendighed, og som Følge deraf førte han en meget udstrakt Brevvexling med sine lærde Venner og andre. Brevene maatte for det meste besørges ved tilfældig Lejlighed, og undertiden lod TYGE BRAHE en af sine Medhjælpere drage til Udlandet for at besørge hans Breve m. m. Det var heller ikke sjældent, at han fik kjærkomne Besøg af Slægtninge og Venner, danske eller fremmede Lærde eller andre.

Blandt TYGE BRAHE's Korrespondenter indtog den kejserlige Livlæge THADDÆUS HAGECIUS i Prag en fremragende Plads, og en Gang havde TYGE BRAHE endog tænkt paa at faa ham indkaldt til Danmark. Han skrev den 4. November 1580 til HAGECIUS, at han havde hørt noget om, hvorledes HAGECIUS paa Grund af andres Rænker og Misundelse havde mistet sine Indtægter, som Kejseren havde tilstaaet ham; men hvis HAGECIUS maatte være tilbøjelig til at drage til Danmark, saa lover TYGE BRAHE at anbefale ham paa det bedste hos Kongen og Adelen, og i det Hele at gjøre sin Indflydelse gjældende for at forskaffe HAGECIUS en god Stilling. HAGECIUS skrev et Svar til TYGE BRAHE i Februar 1581, og sendte det til BRUCÆUS i Rostock, til videre Besørgelse. BRUCÆUS skrev til HAGECIUS, at han havde modtaget det og nok skulde sende det videre; men det maa være gaaet tabt paa Vejen fra Rostock til Danmark, og det varede længe inden TYGE BRAHE fik Underretning herom. Dette skete først, da han fik et andet Brev fra HAGECIUS, af 1. Maj 1582, med en Gjentakelse af det Svar, der var gaaet tabt for et Aar siden. Dette Svar gik ud paa, at HAGECIUS, der nu var 56 Aar gammel og havde stor Familie, ikke turde inklade sig paa et saa vanskeligt og usikkert Foretagende som at drage til et fjernt og fremmed Land, hvis Sprog, Sæder og Skikke vare ham ubekjendte. Derimod vilde han særdeles gjerne

gjøre et Besøg hos TYGE BRAHE, hvis det lod sig gjøre i en ikke for fjern Fremtid, men det kunde i alt Fald ikke ske for det første.¹ Han har dog formodentlig ikke længe efter den Tid atter opnaaet en taalelig Stilling i sit Fædreland.

Paa Hven samlede TYGE BRAHE omhyggeligt alt, hvad han kunde behøve til sit Studiums Fremme, og han anvendte meget paa at gjøre alt saa smukt og bekvemt som muligt. Bygningerne og Instrumenterne kunde han betragte som sine egne; men selve Øen havde han kun som Forlening paa Livstid. Det var i lang Tid ikke alene hans Ønske, men ogsaa hans Haab, at det hele videnskabelige Apparat ogsaa efter hans Tid maatte blive holdt vedlige og benyttet til Videnskabens Fremme. Der forefindes Vidnesbyrd om Løfter og Forhaabninger i den Retning, og der kan være givet ham flere, hvorom man nu ikke véd noget. Men man véd, at der i Aaret 1584 blev skrevet et Udkast til et Dokument, om hvorledes hele Øen Hven og de derværende astronomiske Indretninger for stedse skulde vedblive at tjene til videnskabeligt Brug. Det er bekjendt nok, at der ikke kom videre ud af den Sag; men uagtet den findes omtalt i flere ældre og nyere Skrifter, maa her dog endnu tilføjes lidt om den.

Det nævnte Udkast er aftrykt i »Danske Magazin« II, 1746, S. 220, og det gamle Papir, hvorefter det er aftrykt, findes endnu iblandt LANGEBEKS Samlinger i det store kongelige Bibliothek (Nr. 179). Jeg har omtalt Koncepten i mit Skrift: ELIAS OLAI MORSING og hans Observationer (1889) S. 6 og jeg har anført de Grunde, hvoraf jeg slutter, at den er skreven af TYGE BRAHE's Ven, ANDERS SØRENSEN VEDEL, under et Besøg paa

¹ T. BRAHEI et ad eum doctorum virorum epistolae 1568—1587, ed. F. R. FRIIS, 1876—86, p. 56, 64, 71.

Hven. Senere har Dr. phil., Professor J. A. FRIDERICIA omtalt det gamle Udkast som »TYGE BRAHES uden Tvivl egenhændige Konzept.«¹ Men da mit ovennævnte lille Skrift om ELIAS OLSEN neppe læses af ret mange, skal jeg her paany omtale, hvorfor jeg tror, at Koncepten er skreven af VEDEL. Skriften ligner ikke TYGE BRAHE's, der forøvrigt kan være meget forskjellig, eftersom den paa nogle Steder kan være meget tydelig og regelmæssig, men paa andre Steder saa skjødesløst henkastet, at den neppe kan læses. Derimod ligner Skriften i Koncepten andre sikkre Prøver af VEDELS Haandskrift.² Hertil kommer endnu, at Koncepten er skreven paa et Blad, der saavel kort før som kort efter den Tid, da den blev skreven, maa have været i VEDELS Besiddelse. Den er skreven paa Bagsiden af et Brev fra PETER RANTZOV, vistnok til VEDEL, dateret Flensborg den 16. Maj 1584. Da dette Brev kun indtager en Del af Siden, er der nedenfor det endnu bleven Plads til et Udkast til et Dokument, som VEDEL maa have skrevet for en Mand i Nærheden af Ribe. Dette sidstnævnte Udkast (en Fuldmagt) er paa Dansk; men Slutningen, med Datoen, er paa Latin, saaledes: »Actum Ripis 14. Julij A. Dj. 1584«.

Her meddeles Facsimiler af Slutningen af begge de nævnte Koncepter.³

¹ Tale ved Mindefesten for T. BRAHE, i det kgl. danske Videnskabernes Selskab 24. Okt. 1901 (Sep. Aftryk, S. 11 Anm.)

² Prøver af A. S. VEDEL's Haandskrift ere omtalte og gjengivne i Facsimile i: Bemærkninger om den historiske Kritik, af H. F. RØRDAM (Videnskabernes Selsk. Skr. 5 R., hist. og phil. Afd. 4 Bd. IX.) Facsimiler efter T. BRAHE's Haandskrifter findes i flere Skrifter, saasom: *Observationes cometæ anni 1585, Uraniburg habitæ a T. BRAHE, Ed. H. C. SCHUMACHER, Altonæ 1845*; *T. BRAHEI Observationes septem Cometarum, ed F. R. FRIIS, Havnia 1867*; *T. BRAHEI et ad eum doctorum virorum epistolæ 1563—88, ed. F. R. FRIIS, Havnia 1876—86, De nova stella 1901.*

³ Der kan være Tvivl om, hvorvidt der i Koncepten om Hven skal læses *Autopoli* eller *Akropoli*. Den første Læsemaade findes i D. Mag. II, 221; men at jeg har fulgt den sidste, er blevet bifaldet af Filologer. Ordet *αὐτόπολις* skal forøvrigt kun findes paa ét Sted i hele den græske Literatur, Thukydid 5,79.

Alfred Adams

in Annapolis & Annapolis, requiring ad hoc supplies
and provisions furnished by the Annapolis Post Office

1. July 1584.

London: Price 14 July

1584

Det er vel sandt, at der neppe findes noget andet Vidnesbyrd end det nævnte om at VEDEL ved denne Tid har været paa Hven; men han forsømte ikke let at besøge TYGE BRAHE, naar Lejlighed gaves. Hvor tidt det er sket, vides ikke; men her skal bemærkes, at TYGE BRAHE, der vistnok flere Gange havde opfordret VEDEL til et fornyet Besøg, atter i Foraaret 1584 havde skrevet til ham, at der var noget, som han meget ønskede at tale med ham om.¹

Fra Hven gjorde TYGE BRAHE af og til Udflugter til Skaane eller Sjælland, men det var nok kun sjældent, at han kom saa langt bort fra Hjemmet som til Ribe. Men hvor godt han end havde slaaet sig til Ro hjemme, har han neppe nogensinde helt tabt Lysten til at gjøre et Besøg i Udlandet. Der kan fortælles lidt om et Par saadanne paatænkte Besøg, og der kan have været paatænkt flere, hvorom man nu ikke véd noget.

Den 25. Januar 1587 skrev TYGE BRAHE til THADDÆUS HAGECIUS, at hvis han kunde faa Kongens Tilladelse, saa agtede han til Efteraaret at gjøre en Rejse til Tyskland. Han haabede da at kunne træffe sammen med HAGECIUS et eller andet Sted; dog mente han ikke at han kunde komme til Prag, da han ikke kunde rejse før i Begyndelsen af Juli og maatte være hjemme inden Vinteren. Rejsen blev der vist ikke noget af, men hvorfor den blev opgivet, vides ikke. Et Par Aar senere maa TYGE BRAHE have tænkt paa at besøge Prag. SIVERT GRUBBE fortæller nemlig i sin Dagbog, at da han paa sin Rejse i nogle Dage var i Prag, mødte han en Dag

¹ T. BRAHEI et ad eum doct. vir. epist. 1568 etc. p. 72. I den meteorologiske Dagbog, som blev skreven af T. BRAHE's Medhjælpere, omtales flere af VEDEL's Besøg paa Hven; men om han har været der i Sommeren 1584, kan ikke ses, da den, der ved den Tid førte Dagbogen, nemlig Elias Olsen Morsing, i nogen Tid var paa Rejse og havde taget Bogen med sig, for at skrive i den undervejs.

paa Gaden Kejserens udmærkede Mathematiker, der spurgte ham, om man snart kunde vente TYGE BRAHE til Prag. Dertil svarede GRUBBE, at derom kunde han ikke sige noget, da han ikke kom hjemme fra, men fra Italien og nu var paa Hjemrejsen. Mathematikeren bad ham derfor om at opgive, hvor han boede i Prag, og at medtage et Brev til BRAHE, som skulde blive leveret, og dertil var han villig; men et saadant Brev kom ikke. GRUBBE kom hjem ved Mikkelsdagstid 1589. I hans haandskrevne Dagbog, der er paa Latin, og i Dr. phil. Pastor RØRDAM'S Oversættelse kaldes Kejserens Mathematiker KEPLER;¹ men dette Navn maa være kommet ind i Manuskriptet ved en senere Afskrivning eller Tilføjeelse flere Aar efter GRUBBE'S Hjemkomst. I Aaret 1589 var KEPLER endnu kun en ung Student, og det var først en halv Snes Aar senere, at han kom til Prag, noget efter at TYGE BRAHE var kommen dertil. Det er vanskeligt at sige, hvem den omtalte Mathematiker har været; men man kan jo gjætte paa JAKOB CURTIUS, der nævnes nedenfor, eller paa HAGECIUS.

Et Besøg som det paatænkte har neppe fundet Sted. Men hvis TYGE BRAHE noget førend han havde besluttet at forlade Fædrelandet, havde faaet Lejlighed til at gjøre et Besøg i Prag, saa vilde det maaske i flere Henseender have været til Gavn for ham. Hvis han ved Selvsyn og ved fortrolig Samtale med Venner var bleven noget nærmere bekendt med Forholdene i Prag og ved Kejserhoffet, saa vilde han maaske være kommen til den Erkjendelse, at det Fantasibillede, han havde dannet sig deraf, ikke helt svarede til Virkeligheden. Men Skjæbnen havde besluttet det anderledes.

Efter hvad der fortælles skal den romerske Kejsers Vicekansler JAKOB CURTIUS være bleven sendt til Dan-

¹ Danske Magazin 4 R. II, 381.

mark 1594 eller maaske lidt tidligere, under et eller andet Paaskud, men i Virkeligheden for at besøge TYGE BRAHE og bese hans astronomiske Indretninger. Der tilføjes, at CURTIUS lovede at anbefale TYGE BRAHE til Kejseren og tilbød ham sit eget Hus i Prag, hvis han vilde drage dertil, og leverede ham en Tegning af Huset, for at der kunde gjøres de Forandringer ved det, som BRAHE maatte ønske. Denne Fortælling har man hos GASSENDI,¹ men den er ikke paalidelig. Der er ikke fundet noget Bevis for, at CURTIUS, der forøvrigt døde kort efter den foregivne Rejse, nogensinde har været i Danmark. Derimod er det vist, at en anden kejserlig Afsending kom til Danmark 1594, om ikke just til Sjælland eller Hven, saa i alt Fald til Flensborg. Det var den bøhmiske Adelsmand Hr. ERNFRID MINKWITZ; men han havde vistnok et ganske andet Ærinde end at forhandle med TYGE BRAHE.

Men har TYGE BRAHE's levende Fantasi været Skyld i, at han gjorde sig overdrevne Forestillinger om, hvad der kunde opnaas hos den videnskabselskende Kejser RUDOLF, saa har han paa den anden Side vistnok heller ikke været i Stand til at se med uhildet Blik paa Forholdene her hjemme. Hvis han havde forstaaet det, saa vilde det neppe have været nødvendigt for ham at rejse bort. Hvor megen Uret der end kan være begaaet mod ham, kan det vist ikke negtes, at han selv for en meget stor Del var Skyld i den Modgang, han maatte lide. Men har han forsyndet sig mod sit Fædreland, saa har han og hans Familie vistnok maattet bøde haardt derfor. Det nye Fædreland, han fandt, — hvis man kan kalde det saa — var vistnok kun en tarvelig Erstatning for det, han havde tabt. Man kan vist give N. M. PETERSEN Ret i,

¹ GASSENDI, VITA T. BRAHEI etc. Parisiis 1654, 4to p. 152; ed. 2, Hagae Comitum 1655 p. 131.

at »Livet i Prag var nok ikke synderlig hyggeligt.«¹ Har man allerede for længe siden været af den Mening, at det forholdt sig saaledes, saa maatte man yderligere blive overbevist derom af de nyere Oplysninger, der efterhaanden ere fremkomne. Af stor Betydning i saa Henseende ere to Afhandlinger af Arkivar FRANZ DVORSKY i Prag, trykte i det bøhmiske Nationalmuseums Tidsskrift 1883 og 1901. Indholdet af disse to Afhandlinger skal her meddeles saa godt som fuldstændigt.

I Begyndelsen af F. DVORSKY's første Afhandling nævnes Kong JAKOBS Besøg paa Hven 1590, og CHRISTIAN IV's 1592 (der staar fejlagtigt 1591). Der gentages den bekjendte, men lidet paalidelige Fortælling om VALKENDORF's Besøg og de skotske Hunde, og der omtales, at Kejser RUDOLF's Vicekansler JAKOB CURTIUS skal have været i Danmark, for i Kejserens Navn at indbyde TYGE BRAHE til at komme til Prag, men at TYGE BRAHE først et Par Aar senere fandt, at nu var Tiden kommen til at forlade Fædrelandet.

Det var som bekjendt i Foraaret 1597 at TYGE BRAHE forlod Hven, hvorefter han opholdt sig i nogen Tid i Kjøbenhavn, derpaa i Rostock, og derefter omtrent et helt Aar paa Slottet Wandesborg (Wandsbeck). Senere boede han nogen Tid i Wittenberg, og i Begyndelsen af Aaret 1599 begav han sig endelig paa Vejen til Prag. Men Sne og vedholdende Regn besværliggjorde og forsinkede Rejsen, saa at han først i Maj 1599 kom til Prag. Herfra drog han den paafølgende 20. August til Slottet Benatky, som Kejseren samme Aar havde kjøbt af Greven af DONIN. Det bøhmiske Kammer havde ansat en Mand ved Navn KASPAR VON MÜHLSTEIN som Bestyrer paa de kongelige Godser Benatky og Brandeis.

¹ Bidrag til den danske Literaturs Historie III (1855) S. 228.

Han var en god Husholder, men forstod sig ikke paa TYGE BRAHE's vidunderlige Kunster eller paa Kometer, som alene ved deres Straaler kunde gjøre Folk bange og desuden aldrig betød noget godt. Han interesserede sig ikke for Kemi og sligt, men derimod for gode Køer, Heste og frodige Kornmarker og for alt, hvad der kunde tjene til Godsernes Forbedring. Men Godserne vare i en sørgelig Forfatning, og den bøhmiske Statskasse ligesaa; det var ikke muligt at tilvejebringe Midler til de nødvendige Forbedringer, og langt mindre til Extraudgifter. Nu, da TYGE BRAHE var kommen til Benatky med sin Familie og sine Tjenere, var Bestyrerens Stilling bleven endnu vanskeligere. BRAHE vilde stedse have noget nyt, og naar Bestyreren ikke vilde give ham Penge dertil, saa truede han med at forlade Bøhmen og meddele Kejseren, hvorfor han gjorde det. Kejsers Sekretær BARVITZ tilskrev Bestyreren om, at denne Stjernekirge var højt anset af Kejseren, som af Benatky Gods Indkomst havde anvist 1000 Thaler til hans Underhold; men Bestyreren havde ikke faaet nogen officiel Instruction fra det bøhmiske Kammer, og vidste derfor neppe, hvad han skulde gjøre. Betalte han ikke, hvad TYGE BRAHE forlangte, saa var han udsat for at falde i Unaade hos Kejseren, og betalte han, saa gjorde han det uden Ordre fra sine nærmeste Foresatte, for ikke at tale om Vanskeligheden ved at skaffe Penge. I denne mislige Stilling skrev han den 27. November 1599 paa Brandeis et Brev med udførlige Forklaringer til det bøhmiske Kancelli. Han omtaler, at man efter Kejsers Ordre var begyndt at opføre nogle Bygninger til nogle Apparater, der tilhørte TYGE BRAHE, som med Familie og Tjenere ogsaa efter Kejsers Ordre havde taget Ophold paa Benatky, men at disse Bygninger, der allerede havde kostet 160 bøhmiske Thaler, endnu langt fra

vare færdige, og at TYGE BRAHE stedse udtænkte flere og flere Bygningsforetagender og truede Bestyreren med Kejsereus Unaade, naar han ikke strax lod alt det indrette, der blev forlangt. Der var nu kommen en Skrivelse fra BARVITZ om, at foruden det alt paabegyndte nye Hus skulde Bestyreren endnu lade indrette et nyt Stuehus af Træ til TYGE BRAHE, og at Kejseren hertil havde bevilget ham 80 Thaler af Godsernes Indkomster og hvad andet han skulde fordre til sin Videnskab, for at han ikke skulde forhindres i noget. Bestyreren havde derfor skrevet til Sekretæren og bedet om, at der maatte blive sendt ham en Ordre desangaaende gjennem Kancelliet. Endvidere havde TYGE BRAHE forevist en Skrivelse fra Sekretæren, hvori bl. a. stod, at Kejseren behagede at bevilge ham 1000 Thaler og at beordre Bestyreren til at udbetale dem af Benatkys Indtægter, mod Kvittering. I Henhold hertil havde BRAHE forlangt Pengene udbetalt; men Bestyreren havde undskyldt sig med, at han ikke havde nogen Ordre desangaaende, hverken fra Kejseren eller fra Kancelliet, og at selv om han havde havt den, saa vidste han ikke, hvorledes han skulde tilvejebringe en saadan Sum. Han tilføjer, at TYGE BRAHE faar hver Uge af Kejsereus Skove indtil 5 Favne Træ til Brændsel; af Trækul var der i Begyndelsen kjøbt for 9 Thaler til at destillere Vand, og da Bestyreren saa, at der saaledes vilde fordres mange Penge alene til Kul, havde han ladet indrette to Kulmiler paa Godset. Saaledes tiltog disse Bekostninger i en foruroligere Grad. TYGE BRAHE siger, at han trænger til det og maa have det, men da Bestyreren ikke har nogen Ordre fra Kancelliet og nødig vil udsætte sig for at falde i Unaade hos Kejseren, saa beder han om, at Herreue i Kancelliet endelig ville tage den hele Sag under Overvejelse og naadigst og bevaagent give ham Ordre

til, hvad han skal gøre nu og senere, hvis lignende Befalinger atter skulde indtræffe fra Hr. BARVITZ. En Beretning om, hvad der hidtil var bygget paa Benatky og Regnskab over hvad det havde kostet, skulde snarest muligt blive indsendt.¹

I Kancelliet, som paa Grund af Pesten var flyttet til Rakonitz, blev dette Brev paaskrevet »gjemmes omhyggelig«. Men Kammeret svarede dog allerede 1599, og det ret diplomatisk. Herrerne skrev, at uagtet de ikke havde faaet nogen Ordre fra Kejseren derom, saa kunde der dog ikke være nogen Tvivl om, at alt det, som Hr. BARVITZ skriver, var efter Kejsereus Villie og Befaling. De indrømmede, at Bestyrerens Instrux ikke tillod ham at handle anderledes, end han havde gjort, men de kunde dog ikke, alene efter en Skrivelse fra BARVITZ til ham, give nogen anden Ordre. De kunde heller ikke selv gaa udenfor deres Instrux. Derfor maatte de først selv skrive til BARVITZ, for at udbede sig en skriftlig Ordre fra Kejseren, og naar en saadan paa regelmæssig Maade blev dem tilsendt, skulde den strax blive fulgt. Men indtil en saadan indtraf, skulde Bestyreren paa en lempelig Maade søge at stille TYGE BRAHE tilfreds, og hvis han aldeles ikke kunde undvære det omtalte Stuehus og fordrede det hurtig, skulde Bestyreren lade det bygge, men sørge for, at det blev saa beskedent og billigt som muligt.

Paa samme Tid blev der fra Kammeret sendt en Skrivelse om alt dette til Kejser RUDOLF II, som paa Grund af Pesten var flygtet til Pilsen. Herfra kom den 10. December s. A. et kgl. Reskript til det bøhmiske Kammer om, at der var anvist Mathematikeren TYGE BRAHE, som var antagen i kgl. Tjeneste og for hvem der var anvist Bolig paa Slottet Benatky, til hans Under-

¹ MÜHLSTEIN'S Brev findes i det bøhmiske Gouvernementsarkiv.

hold og til Udgifter ved hans Studier 1000 Thaler af Benatkys eller Brandeis Gods Indtægter, begyndende fra den 1. Maj i det allerede forløbne Aar, samt at der skulde bygges en lille Dagligstue eller et Sovehus ved Siden af hans Bygning, men, som det allerede var Befalingsmanden paa Brandeis bekjendt, paa det bøhmiske Kammers Bekostning.¹

Bygningen blev nu fuldført efter Bestemmelsen, og TYGE BRAHE opholdt sig i nogen Tid med sin Familie og sine Medhjælpere paa Bredden af den bøhmiske Isarflod, og hengav sig til sine Studier, som fordum paa Uraniborg. Men Pesten, der rasede i en stor Del af Bøhmen, kom ogsaa til Benatky, og TYGE BRAHE maatte derfor i Slutningen af 1599 tage midlertidigt Ophold paa det kejserlige Slot Jirzitz. Efter at Pesten var ophørt i Prag og Kejseren var kommen tilbage dertil, ønskede han imidlertid at have TYGE BRAHE i Nærheden, og BRAHE flyttede derfor i Sommeren 1600 tilbage til Prag. Han boede i nogen Tid i det kongelige Slot og senere i CURTIUS's Hus.² De astronomiske Instrumenter bleve imidlertid opstillede i Dronning ANNA's Havehus, indtil der kunde findes en passende Plads til at indrette et Observatorium.

TYGE BRAHE lærte efterhaanden at finde sig som hjemme i Bøhmen. Prag behagede ham, og han vilde

¹ Brevet findes i det bøhmiske Gouvernementsarkiv.

² I Slutningen af Aaret 1600 kom 5 Danske til Prag (PIETRUS MATHIAE GOTHUS, ERASMUS ERICUS ASSENIUS, CANUTIUS ELLINGIUS HARLTBERSLEB [HATTERSLEB?] JONAS GONDEMUNDI, JOANNES JUARI), af hvilke de to havde studeret i Rostock og de tre paa Akademiet i Wittenberg, for, som de sagde, at se den bøhmiske Hovedstad og deres berømte Landsmand. Men paa den lange Rejse, som de havde gjort til Fods, havde de forbrugt alle deres Penge, og for at kunne vende tilbage til deres Fædreland bad de ved et Brev af 3. Febrnar 1601 Rektoren og Professorerne ved Prags Universitet om en Understøttelse til Rejsen, hvilken de ogsaa fik (Ms. i det bøhmiske Landsarkiv).

derfor ikke være i det bøhmiske Kongerige »som en Fremmed.« Derfor ansøgte han i et Bønskrift Kejser RUDOLF om anbefaling til Stænderne, saa at han kunde blive optagen som Indfødt i Bøhmen. Kejseren skrev den 9. Februar 1601 til Stænderne, at da hans tro Tjener, den brave og tro Mand TYGE BRAHE, havde til Hensigt at nedsætte sig i Kongeriget Bøhmen, saa ønskede han at Stænderne skulde optage ham og hans Sønner som Indbyggere, og at de skulde indskrive ham med hans Arvinger paa Landtavlerne, saaledes som det var gammel Skik. Dette Ønske blev dog neppe afgjort paa Rigsdagen, og i alt Fald har man ikke fundet BRAHES Navn i Rigsdagsbeslutningerne eller iblandt dem, der have faaet Indfødsret.¹

Man kunde i lang Tid ikke finde noget passende Sted til at indrette et Observatorium for TYGE BRAHE og havde neppe endnu fundet et saadant, da Døden temmelig uventet bortkaldte ham den 24. Oktober 1601. Han blev begravet i Teinkirken, og i den store Højtidelighed deltog alle i Prag bosiddende Lærde og en uhyre Mængde Mennesker, og hans Ven, Dr. JESSENIUS fra Wittenberg, som dengang var i Besøg i Prag, holdt Ligtalen over ham.²

Arvingerne solgte TYGE BRAHE's efterladte Instru-

¹ Aar 1603, Onsdagen efter St. Fortunatus henvendte Kejser RUDOLF sig til de bøhmiske Stænder, og tillige, ved en særskilt Skrivelse til Ridderstanden for at udvirke, at de kjødelige Brødre TYGE og GEORG BRAHE kunde nedsætte sig i Kongeriget Bøhmen; men der blev ikke paa Rigsdagen afgjort noget om at optage dem som Landsmænd (Gouvernementsarkivet).

² Dr. JESSEN anede sikkert ikke, at hans afhuggede Hoved, 30 Aar senere, efter at være blevet bleget af Vinden og Regnen paa et af Prags Brotaarne, ogsaa skulde finde sin sidste Hvile i denne Kirke. — I en Stam-bog, som T. BRAHE 1599 forærede sin ældste Søn TYGE, og som nu findes i det bøhmiske Nationalmuseum i Prag, findes bl. a. Navnene JAKOB TYPOTIUS, GUSTAV og GABRIEL OXENSTJERNE og JOH. JESSENIUS. Ovenover sidstnævntes Navn er som Vaabenmærke en Bjørn med en Palme, omhyggeligt

menter til Kejseren for 20,000 Thaler; men kun med stort Besvær opnaaede de efterhaanden at faa en Del af Summen udbetalt.¹

Den første Afbetaling heraf blev anordnet den 23. September 1603 ved et Brev fra RUDOLF II til Rentemester ELIAS SCHMIEDGRABNER fra Lüsteneck, som skulde betale Arvingerne 4000 Thaler af de kgl. Indtægter, og allerede den 25. i samme Maaned afgav TYCHO og GEORG BRAHE Kvittering til det bøhmiske Kammer for Modtagelsen af en saadan Sum. TYGE BRAHE's Svigersøn FRANZ TENGNAGEL har ikke underskrevet denne Kvittering, vistnok for at hans talrige Kreditorer ikke skulde faa at vide, at han havde faaet Penge. Han skyldte bl. a. en stor Sum Penge til BERNHARD FÜRST, Borger i Kiel i Holsten, og allerede den 10. Januar 1603 havde han, tilligemed sin Hustru ELISABETH BRAHE og TYGE BRAHE's øvrige Arvinger, tilskrevet FÜRST 2000 Th. til Afbetaling af de Penge, de skulde have for BRAHE's Instrumenter. Denne Sum afstod FÜRST til Vexellerer JAN REBENIK, Borger i Kleinseite i Prag. Men da REBENIK, til hvem ligeledes Brødrene TYCHO og GEORG BRAHE havde lovet at betale de 2000 Thl. af Pengene for de solgte Instrumenter erfarede, at de allerede havde faaet 4000 Thl., men dog ikke havde betalt ham sit Tilgodehavende, ansøgte han den 14. Oktober 1603 det bøhmiske Kammer om, at BRAHE's Arvinger maatte blive arresterede, indtil de betalte ham. Paa Grund heraf paalagde det bøhmiske Kammer, dog først den 13. Marts 1604 Ar-

malet, med forgyldte kunstige Træk, med Devise: »Aspiciis aspicio« [Stambogen omtales ogsaa i »Prager Tychoniana«, af Dr. Prof. F. J. STUDNICKA, Prag 1901, S. 13 fg.].

¹ Kort efter TYGE BRAHE's Død ansøgte hans Enke og Børn det bøhmiske Kammer om at faa udbetalt den tilbageholdte Konto af Fisk og andre Viktualier. Kammeret beordrede allerede 13. Novb. Bestyreren af Benatky at udbetale den af Godsets Indtægter.

vingerne, at komme til Forlig med REBENIK, da ellers de øvrige Penge, som endnu skulde betales dem, vilde blive holdt tilbage. TENGNAGEL svarede med en Ansøgning af 13. April 1604 om videre Udbetaling af, hvad der skyldtes ham, og tilføjede: »alt, hvad jeg kunde, har jeg allerede pantsat, og har paany gjort 800 Dalers Gjæld hos Jøderne.« Herpaa blev der anvist Arvingerne til Udbetaling 1000 Thl., men REBENIK fik endnu ikke sine 2000 Thl. Han løb til Kansleren for det bøhmiske Kammer, hvilket var gunstig stemt for BRAHE's Arvinger, eftersom det heller ikke kunde skaffe Penge. REBENIK sendte derefter et Bønskrift til Kejseren, for at blive tilfredsstillet, hvorefter Kejser RUDOLF II, den 31. August 1604, befalede BRAHE's Arvinger, at de skulde henvende sig til den bøhmiske Kansler i Anledning af Kjøbmanden REBENIK's Fordringer. Man sluttede da en Akkord, hvorefter Arvingerne lovede at betale, saasnart de fik Resten af, hvad de havde til Gode. Hofkansleren trøstede Arvingerne med Løfte om, at Pengene snart skulde blive udbetalte, og med saadanne gjensidige Henvisninger og Fortrøstninger hengik 4 Aar.¹

I Aaret 1608 gjorde REBENIK og Arvingerne paany og med Eftertryk Fordring paa Betaling; men det bøhmiske Kancelli kom til det Resultat, at det ikke var skyldigt at betale, eftersom Kjøbet af de astronomiske Apparater ikke var sket med de bøhmiske Stænders Tilladelse. Efter dette Svar ansøgte Arvingerne hos Kejseren om at Pengene maatte blive betalte. RUDOLF II

¹ Grunden til, at man ikke kom videre, synes at ligge i, at FRANZ GANSNEB, som var meget forgjældet og af alle Arvingerne den, der mest trængte til Penge og tillige den, der mest indtrængende altid mindede om Betaling, i Aaret 1605 blev udnævnt til Appellationsraad, og for at skaffe lidt Ro blev der af Godset Benatky's Indtægter anvist ham en Understøttelse »til hans astronomiske Iagttagelser,« skønt han mere iagttog de levende Venus'er paa Jorden end den himmelske Venus.

beordrede ved et Reskript af 9. Juli 1609 det bøhmiske Kancelli, at da de købte Bøger og Instrumenter skulde forblive i Landet og i Kongeriet Bøhmens Besiddelse, skulde der betales BRAHE's Arvinger, som ad to Gange hidtil havde faaet 5000 Thl., de resterende 15,000 Thl. efter som der var Penge til, dog med Afdrag af Renterne for et Aar; Kancelliet skulde forøvrigt underhandle med Arvingerne om endnu at faa Afslag i en Del af Renterne. Men denne Underhandling blev atter overmaade langvarig. Arvingernes Hoved, den karakterløse TENGNAGEL, der havde opgivet Astronomien og kun jagede efter Udmærkelse og Fordel, var ved Siden af sin Værdighed som Appellationsraad tillige bleven udnævnt til Erkehertug LEOPOLD's Gehejmeraad, og efter at han saaledes havde vundet den regerende Families Tillid, blev han Anstifter af en politisk Akt, i Aaret 1811. Han blev arresteret som Landsforræder, og af den Grund kunde Arvingerne ikke trænge ind paa Kreditorerne og forlange deres Penge. Først efter at de bøhmiske Stænder havde adspredt den samlede Uvejrsky og RUDOLF's Broder MATHIAS var kommen paa Tronen, henvendte Arvingerne sig atter med en Bøn om Betaling, der forebragtes baade personlig og skriftlig til Kongen. Den 10. Oktober 1613 befalede Kong MATHIAS det bøhmiske Kancelli at indgive en Forestilling om, hvorledes man kunde betale Gjælden til TYGE BRAHE's Arvinger. Kancelliet svarede, at for Tiden var der ingen Penge, og Kong MATHIAS udstedte derfor et Brev af 23. Maj 1614 om, at han erkjendte at være skyldig til TYGE BRAHE's Børn, TYGE, GEORG, MAGDALENE, SOFIE, ELISABETH og CECILIE, 15,000 gode Sølvdalere af Prager Præg, der endnu resterede for de 1601 købte Instrumenter. Heraf skulde den ene Halvdel betales St. Georgs Dag 1615, Resten St. Georgs Dag 1616. Renterne af Kapitalen

udgjorde efter Regnskabet i det bøhmiske Kancelli 6312 Thl., og skulde betales i 5 Terminer, og med Hensyn hertil erklærede Kong MATHIAS i den nævnte Forsikring, at hvis ikke Pengene bleve betalte i rette Tid, saa gav han Arvingerne fuld Magt til at minde derom og inddrive Gjælden ad retslig Vej, »til vor Skade og under alle Lovens Straffe i Følge den bøhmiske Regerings Love«. At have et kongeligt Gjældsbevis er en rar Ting, men at minde en Konge om Betaling er en kilden Sag, og at skulle inddrive en saadan Gjæld ad Rettens Vej, er vistnok ubehageligt. Den ene Halvdel af Gjælden skulde betales St. Georgs Dag 1615 tilligemed en Del af Renterne. Arvingerne meldte sig, men Kancelliet udsatte Sagen og lovede, at saasnart den bøhmiske Rigsdag blev samlet, skulde de blive betalte.

Paa den almindelige Rigsdag, der samledes Tirsdagen efter Hellig Treenighed 1615, ansøgte Kong MATHIAS de bøhmiske Stænder om at komme til Hjælp med betydelige Pengesummer til Afbetaling af Kancelliets Gjæld, og Stænderne gav virkelig meget betydelige Bevillinger »paa 5 Aar af de løbende Rækker«. Af de bevilgede Penge skulde de ældste Gjældsposter betales, men disse og Renterne af dem udgjorde en saa uhyre Sum, at der heller ikke denne Gang var noget alvorligt Haab for BRAHE's Arvinger om snart at blive betalte. I de paa Rigsdagen gjorde Udkast over paa hvilke Terminer Gjældsposterne skulde betales, er BRAHE's Arvingers Navn ikke en Gang opførte. Men førend Raden til Betaling kom til dem, brød det længe sammentrukne Uvejr løs over Bøhmen. Der blev ikke holdt Ret og alle Forbindtligheder bleve brudte. Derfor solgte Arvingerne alle deres Klenodier, Sølvtoj, Mobilia og hvad de kunde, og med stort Tab maatte de, trods alle Garantier og Løfter, stadig vedblive at give Henstand.

Efter Slaget paa det hvide Bjerg, da den bøhmiske Kasse berigede sig ved Konfiskation af bøhmiske Godser, tænkte Arvingerne, at nu var Tiden kommen for dem til endelig at blive betalte, og derfor ansøgte de atter. Kammeret gav den kejserlige Fiskus, som forvaltede de kongelige Byers konfiskerede Indtægter, Paalæg om, at af Indtægterne af nogle Byer skulde BRAHES Arvinger have deres tilbageholdte Renter betalte. Der blev anvist paa Byen Saaz 1000 Thl., paa Kaaden 1000 Thl., paa Rakonitz 950 Thl. og paa Komotau 950 Thl. Om Betaling af Kapitalen vilde Kancelliet ikke engang underhandle med Arvingerne, men sagde blot, at dertil var der hverken Tid eller Penge. De udplyndrede og for den største Del strax i Begyndelsen af Trediveaarskrigen forarmede Byer betalte saa meget som de kunde, skønt de ikke kunde betale det Hele paa en Gang, eller de erlagte i det mindste Renterne, saa at Arvingerne ialt Fald bleve beskyttede mod den yderste Nød.¹

TYGE BRAHES Arvinger vare Protestanter, og efter Slaget paa det hvide Bjerg maatte de derfor, ligesom de øvrige Protestanter, der ikke vilde gaa over til Katholicismen, forlade Bøhmen; men hvor de droge hen, vides ikke. De sendte et Bønskrift til Kejseren om, at et Medlem af deres Familie maatte begive sig til Bøhmen for at underhandle videre om Betaling af deres Tilgodehavende². FERDINAND II beordrede ved Brev af 18. De-

¹ I en Fortegnelse angaaende Byen Rakonitz har man dog for Aar 1622 lige til St. Galli Dag 1628 kun fundet 96 Thl. som ikke betalte til TYCHO BRAHE. Byen Kaaden havde fra Aar 1623 aarlig at betale 200 Thl., Byen Komotau undskyldte sig for T. BRAHE den 25. Februar 1623, at den ikke kunde betale hans Broder GEORG, eftersom den kejserlige Kommissær havde forbudt Beboerne at underhandle med Kreditorerne.

² Frants Gansneb Tengnagel, som efter T. Brahes Død og indtil han blev udnævnt til Appellationsraad og Gehejmeraad var en paatrængende Kreditor for det bøhmiske Kancelli, døde den 1. December 1622. Samme

cember 1628 de bøhmiske Statholdere, at de skulde underrette Reformationskommissærerne om, at det var blevet tilladt en af Kreditorerne blandt Arvingerne at begive sig til Prag, for at kræve Gjælden. BRAHES Familie valgte hertil TYGE BRAHES Søn JØRGEN eller GEORG. TYGE BRAHES ældste Søn TYGE var død den 2. Septbr. 1627¹. GEORG BRAHE rejste altsaa til Bøhmen for at begynde en alvorlig Kamp med det bøhmiske Kancelli og kræve Betaling. Arvingerne haabede, at naar Kejseren gav Tilladelse til Rejsen til Prag, vilde Kancelliet i det mindste betale en Del af Gjælden. Men det undskyldte sig med, at der ikke var Penge i Kassen, og BRAHE maatte vente fra den ene Dag til den anden. Han forblev derfor i Bøhmen langt ud over den Tid, det var blevet ham tilladt, og Reformationskommissærerne trængte stedse ind paa ham med Spørgsmaal om, hvorfor han forblev der saa længe; men han trodsede haardnakket

Aar var han bleven ansat som Kejser Ferdinands Rigsraad, og for de Tjenester, han havde vist det østerrigske Hus, blev der anvist og udbetalt ham en Belønning af 25,000 Gylden, paa Godserne efter de henrettede bøhmiske Herrer Joakim Andreas Schlick og Venzeslaf Budovetz. Hans første Hustru, Fru Elisabeth, Brahes tredie Datter, hensov i Regensburg 1613. Hans anden Hustru, af Slægten Ludinghausen, alias Wolf, var som ugift Kammerfrøken hos den polske Dronning, som ogsaa foranstaltede hendes Bryllup. Gansnebs Søn af første Ægteskab, Rudolf Tycho Gansneb Tengnagel af Kamp, ejede Godserne Lhtice, Schadore og Onschof, var kejserlig Raad, Kammerherre i Hofretten, Reformationskommissær og 1642 Befalingsmand paa Kleinseite i Prag. Han var gift med Elisabeth Frantischka Berschkofska von Schlebirsch. Han døde den 25. Marts 1672 og blev begravet i St. Vitus Kapel paa Prags Borg. Han havde ingen Sønner, men efterlod sig to Døttre, Elisabeth og Anna. Den første blev gift med Baron Rudolf af Lysof paa Stranof og Vtelno (udt. Ftelno). Hun var Moder til 15 Børn og døde som den sidste af sin Æt 1698, 23. Januar, og blev begravet i Paulanerkirken. Den anden, Anna, døde ugift 1672. Fru Elisabeth Tengnagels Søster Cecilie, Tyge Brahes yngste Datter, blev gift med Friherre Gustav Sparre, Oberst for et tysk Regiment. Hun døde i Krakau.

¹ Han giftede sig 1604 med Fru Markyta Razitsko, f. v. Witzthum, og havde med hende 5 Børn, hvoraf Datteren Christine blev gift med Henrik Abraham v. Solhaus.

ethvert Forsøg paa at lade sig fordrive. Han vilde ikke vende tilbage med tomme Hænder, især da Arvingerne allerede vare komne i Armod ved den mangeaarige kostbare Indkrævning af Gjælden og da de nogle Gange vare blevne udplyndrede af Krigsfolk. Under disse Forhold vendte GEORG sig med et Bønskrift til de bøhmiske Statholdere og søgte hos dem Beskyttelse mod Reformationskommissærerne, som stadig udspionerede ham og spurgte, hvorfor han blev saa længe i Prag. »Jeg vilde hellere idag end imorgen rejse bort, men jeg har hidtil intet kunnet faa udrettet,« skrev BRAHE i sin Supplik. Men de bøhmiske Statholdere vidste ikke, hvad de skulde svare. De vidste, at Kancelliet var meget forgjældet, og at Arvingerne længselsfuldt ventede paa Betaling, men — hvorfor skulde en Kjætter længer forblive i Landet? Hvor let kunde ikke det nyopbyggede, Kongerige Bøhmen atter blive undergravet af Kjætttere! Men da det gjaldt om saa store Ting, forhørte de sig hos andre højtstaaende Herrer om, hvorledes man skulde gjøre Udveje¹. BRAHE forblev dog indtil videre i Prag, og da Reformationskommissærerne atter den 10. Maj 1630 sendte ham en Ordre til at forlade Bøhmen, da de i Følge en kejserlig Befaling fra August 1629 ikke vovede at give nogen Opholdstermin eller Tilladelse til atter at komme til Bøhmen, svarede han, at han ventede den kejserlige Resolution angaaende Betaling; saasnart Afgjørelsen paa hans Ansøgning indtraf, vilde han strax forlade Kongeriget Bøhmen for bestandig. Før den kom, vilde han ikke rejse, men den udeblev længe.

¹ Vilhelm Slavata skriver herom konfidentielt til Jar. Martinits den 8. September 1629: »Vedrørende T. Brahes Arvinger synes det mig, at naar nogen af dem opholder sig i Prag udover den fastsatte Termin, saa kunne de Herrer Generalkommissærer gjøre ved ham, hvad der synes dem bedst, og hvis han ikke vil finde sig i det, da kan han gjøre Indberetning derom videre og vente Svar derpaa og yderligere Resolution.«

Først den 10. November 1631 beordrede FERDINAND II det bøhmiske Kancelli, at der af de 70,000 Thl., som vare bevilgede af den bøhmiske Rigsdag, skulde betales BRAHES Arvinger endel af Renterne. Men Kancelliet med alle de øvrige Regeringsbureauer var allerede flygtet til Budweis for Sachserne, som den 15. November marcherede lige mod Prag og indtog Byen.

Nogen Tid efter det sachsiske Indfald kom GEORGS Søster SOFIE ogsaa til Prag for at hjælpe til at inddrive Gjælden; men trods alle Bønner og nogle gode Venners Anbefaling kom man lige vidt. Den 10. Juli 1636 svarede den højeste Skatteforvalter BARTHOLOMÆUS DE PAULI de bøhmiske Statholdere, at det trods alle Dekreter ikke var muligt at betale BRAHES Arvinger Renterne, eftersom Befolkningen i Bøhmen ved de fjendtlige Indfald og ved det kejserlige Soldaterhold var frygtelig ruineret. Naar det kongelige Skatkammer undskyldte sig med slige Udflugter, saa kunde de ødelagte Byer neppe give GEORG BRAHE noget mere tilfredsstillende Svar angaaende Udeblivelsen af Rente-pengene. Saaledes skrev Borgmester og Raad i Byen Rakonitz den 24. Juni 1636 til GEORG BRAHE, at de paa denne Tid umuligt kunde tilfredsstille ham med de resterende Renter, da de selv ingen Indtægt havde. De ansøgte ham om at give Henstand til St. Gallus, da de til den Tid efter bedste Evne vilde tilfredsstille ham med et Afdrag. Havde disse gode Folk ikke været saa veltænkende, saa vilde GEORG BRAHE, som stadig holdt fast ved Protestantismen, snart være bleven forladt af alle og vilde ikke have undgaaet at lide Nød. For hans Søster SOFIE »snublede Tanken, hun blev blød.« Vi vide ikke ved hvis Overtalelse, men vist er det, at hun blev katholsk. GEORG BRAHE rejste hvert Halvaar til Rakonitz og Komotau, for at inddrive Resten af re-

sterende Renter. I Aaret 1640 var han sidste Gang i Rakonitz; han døde nemlig samme Aar ved Pürglitz. Ved Testamente overdrog han en Kapital paa 950 Rth., som Rakonitzerne vare blevne ham skyldige, til RUDOLF TYCHO GANSNEB TENGNAGEL, Ridder af Kamp, som personlig begav sig til Rakonitz og meddelte Byens Borgmester og Raad, at han havde arvet denne Kapital efter sin Fætter GEORG BRAHE, og forlangte Erlæggelse af Renterne og Garanti for Kapitalen. Men Rakonitzerne vægrede sig ved at betale, da denne Kapital ikke var givet ham med god Villie, og efter deres Mening var det desuden endnu tvivlsomt, om denne Kapital ikke tilhørte den sal. GEORG BRAHES kjødelige Søster, som var katholsk, eller, da Frøken SOFIE ikke var optaget som Landsmandinde (ikke havde faaet Indfødsret) i Bøhmen, og den afdøde GEORG BRAHE ej heller var Katholik, men var død som Fremmed i Bøhmen, om da ikke en saadan Gjæld tilfaldt det kongelige Kancelli i Følge Loven. GANSNEB VON TENGNAGEL svarede, at Kapitalen tilhørte ham selv, og hvis de ikke vilde give ham Renten af den, vilde han tage et Arrestbrev paa dem og i sin Egenskab af Høvedsmand i Kleinseite i Prag indkræve en saadan Gjæld hos deres Naboer saasnart de kom med Øl til Prag. Borgmester og Raad svarede, at det forbausede dem i høj Grad, at der skulde gjøres noget imod Raad og Ret (eftersom en saadan Gjæld endnu ikke retslig var anerkjendt), men saasnart det paa rette Maade var paavist, at Gjælden tilhørte ham, saa skulde de nøjagtig opfylde deres Forpligtelse. Om denne Sag blev retslig ordnet, vides ikke. Men den 24. Oktober 1647 afgav Borgmester og Raad i Rakonitz det Svar til den højeste Vagtmester Ridder T. GANSNEB DE TENGNAGEL DE KAMP og OTTO TYCHO

DE BRAHE¹, at Renterne af 950 Thl., der skyldtes en vis GEORG BRAHE, paa Grund af Byens stærke Ruin, ikke strax kunde betales. Den 9. November 1654 gav Rakonitz's Naboer, der vare sendte til Prag, Beretning til Byens Raad om, at de havde været hos Hr. TENGNAGEL og givet ham 35 Thl., som Renteafdrag, for hvilke Penge han havde takket dem i sin Tantes Sted. Denne Efterretning er den sidste, der haves angaaende Rakonitzergjælden.

Den af den oprindelige Kapital ikke ubetalte Del, 15,000 Thl., voxede med Renter op til en stor Sum. Men jo ældre Gjælden blev, desto ringere blev Arvingernes Haab om at faa noget. En saadan Haabløshed var rimeligvis Grunden til, at SOFIE BRAHE omtrent 1642 overdrog sin Andel i Fordringerne paa denne Gjæld, til Beløb 15000 Gylden, til Franciskanerklosteret i Kaaden. Samme Aar 1642 afstod RUDOLF GANSNEB TENGNAGEL ved lovformig Cession til Dominikanerkonventet ved Hellig Elias i Prager Altstadt en kejserlig Gjældsfor skrivning paa 17,500 Gylden, som det kejserlige Kancelli var blevet ham skyldig som Arv efter hans Moder ELISABETH, født BRAHE. Og FERDINAND III forpligtede sig 14. Marts 1643 til, at denne Sum skulde blive det nævnte Kloster betalt af konfiskerede Penge »under Lovens Straf« og forrentet med 6 pCt.

Den sidste Efterretning, som haves om ovennævnte Gjæld, er fra 10. Februar 1652, da Reformationskommisærerne NICOLAUS VON SCHÖNFELD og RUDOLF RÖDER VON FELDBURG meddele Følgende i en Beretning til de bøhmiske Statholdere om, hvilke Fremskridt Reformationen har gjort i den Brandeisske Kreds (ved Floden-

¹ Otto Tycho Brahe, Søn af Tycho Brahe og Sønnesøn af Astronomen, indtraadte som Krieger i kejserlig Tjeneste. Han giftede sig i Bøhmen med Katharina Ludmila Kaprschikova fra Lesovitse.

Adler eller Aar): »Den 7. i denne Maaned samtalede vi i Tjechlovitse med Hr. OTTO DE BRAHE om, hvorfor hans Søster Fru CHRISTINA BARBARA VON SOLHAUSEN, trods kejserlig Befaling, i hele 6 Aar havde opholdt sig i Kongeriget Bøhmen og paa gejstlige Personers hyppige Anmodning ikke har villet give noget.« Han svarede, at hans Fru Søster var kommen til Bøhmen med et Lejdebrev fra Kurfyrsten af Sachsen for at indfordre den Gjæld, der skyldtes hende i det kejserlige Kancelli. Saasnart hun erholdt Pengene, skulde hun forlade Bøhmen¹.

Som allerede anført, har Hr. Arkivar Dvorsky i Prag i Aaret 1901 meddelt nogle Tillæg til sin udførlige Afhandling. Disse ere følgende:

1. Et Brev til Tyge Brahe.

Hr. DVORSKY meddeler et latinsk Brev fra DAVID CHYTRÆUS til TYGE BRAHE, skrevet i Rostock den 7. Oktober 1598². TYGE BRAHE havde ladet Brevet følge med et, som han havde skrevet til HAGECIUS, der ogsaa var nævnt af CHYTRÆUS, og Brevet blev sendt videre til Matematikeren BACHACEK, der lod det indføre i Universitetets Manuale, der nu findes i det bøhmiske Landsarkiv.

2. Om Betalingen for Tyge Brahes Instrumenter og Bøger.

Den Gage af 1000 Dl., som Kejseren havde tillagt TYGE BRAHE, var langt fra tilstrækkelig for ham, saa at han i Prag tilsatte en meget betydelig Del af sin private Formue. Kejseren havde ogsaa lovet at sørge for hans

¹ Fra Arkiverne i Komotau, Rakonitz, Henriksburg og Erkebispedømmet Prag.

² Det findes trykt i David Chytraei epistolae, Hanoviae 1614, p. 1279—81.

Familie; men dette Løfte blev ikke holdt. Efter Brahes Død meldte der sig Kjøbere til Instrumenterne; men Kejseren vilde ikke tillade, at de førtes bort fra Bøhmen, og bød 20,000 Daler for dem. Hermed vare Arvingerne ikke tilfredse, men forlangte 100,000 Dl., hvorefter Kejseren lod Bøgerne og Instrumenterne konfiskere, for at andre ikke skulde faa dem, og Arvingerne maatte mod deres Villie gaa ind paa at sælge dem for, hvad Kejseren vilde give. Den 28. December 1601 blev der underskrevet en Kontrakt, hvorefter Observationsbøgerne og Instrumenterne solgtes til Kejsen for 20,000 Dl., hvoraf der skulde gives 6 pCt. Renter, indtil hele Summen var betalt. Men der var ingen Penge at betale med, og efter at Arvingerne tidt havde krævet deres Tilgodehavende, fik de den 1. Decbr. 1603 af det bøhmiske Kammer udbetalt det første Afdrag, 4000 Dl. De krævede stadigt, men forgjæves, og Følgen blev, at alt, hvad de ejede, efterhaanden blev opbrugt eller pantsat til Jøderne. De sendte mange Bønskrifter til Kejseren og Embedsmændene. I et Bønskrift fra 1608 omtales, at en af Brahes Sønner var gift og havde Børn, men sad i fattige Kaar. I en Skrivelse fra Juli 1609 beklagede Arvingerne sig atter over deres Nød og Trang og over, at de ikke kunde faa, hvad de havde tilgode¹. Kejseren befalede den 9. Juli 1609 det bøhmiske

¹ Denne Skrivelse, hvis Original findes i Finantsministeriets Arkiv i Wien, er følgende:

Allerdurchlächtigster, grossmächtigster römischer Kaiser, auch zu Hungern und Böheimb König. Allernedigster Herr. Was nach unsers Vatern Tychonis Brahen, seeligen, tödtlichen Abgang mit uns wegen der astronomischen Instrumenten und Observationen vorgelaufen; welcher Gestalt Euer Mayt anno 1601 dieselben uns abhandlen zu lassen gnädigst anbefohlen; was hingegen wegen Anerbietung einer zu geringen Summen (inmassen sie weiland unsern Vatern über die hundert Tausend Thaler ausser unsäglicher von Jugend auf gehabter Mühe und Verzehrung seiner ganzen Lebzeit gestanden) von uns Nothdringlichen vor und eingewendet; wie uns endlich das Unsrige, so auf unsers Vatern, seeligen, eignen grossen Unkosten an-

Kammer at betale Resten, og han anfører, at der er betalt 5000 Dl., medens der virkelig kun var betalt 4000 Dl. af Hovedsummen og senere 1000 Dl. i Renter; men med det samme nedsatte han Renten fra 6 til 5 pCt.

Kong MATHIAS befalede den 10. December 1613, at Kammeret skulde foreslaa, hvorledes Gjælden kunde betales; men Præsidenten VILHELM SLAVATA svarede med to andre, 20. Decbr. 1613, at der var intet Vidnesbyrd om, at Kammeret havde modtaget Anvisninger 1608, og foreslog at henvise Arvingerne til, hvad Kejseren havde at fordre i Italien. Arvingerne ansøgte paany og bleve henviste fra Hofkammeret til det bøhmiske Kammer; men dette undskyldte sig med, at der ikke fandtes nogen Originalanvisning, og at der i Fortegnelsen over Expeditionerne var indskrevet en Anordning af Kejser RUDOLF fra 1610 om, at Kejsers Gjæld ikke skulde betales, og sendte Dekretet tilbage

hero geführt worden in Euer Mayt Namen von Dero gewesenem behemischen Hofkammerpräsidenten Stefan Georg Herrn von Sternberg unverhoffter Weise plötzlichen arrestiret; was schliesslichen durch Dero geheimbe und Reichshof-Räthe Carlen Herrn von Liechtenstein und Joannem Barvitiium aus Dero gnädigstem Befehl von uns nach vieler gepflogener Unterhandlung nothwendig eingewilliget worden müssen: solches alles geruhen Euer kais. Mayt sich nochmals gnädigst zu erinnern. Wann es dann (deren vielfältigen uns hierüber zugestossenen Widerwärtigkeiten zu geschweigen) schliesslichen dabei werblieben, dass uns zwanzig Tausend Thaler Hauptsumma und bis zu völliger Entrichtung derselben die Interesse gereicht werden sollten. Also bitten wir hiemit abermal über unmässiges vielhundertmaliges Suppliciren unterthänigst und umb des jüngsten Gerichts willen, Euer Mayt geruhen in gnädigster Erwägung zu ziehen, was uns etwa von dergleichen zu mehrer malen beschehenen Zusagen widerfahren oder nicht; sintemaln uns niemaln, ausserhalb des andern Jahres umb Galli auf unser unnachlässiges hochgedrungenes Suppliciren, zu Contentirung etlicher unserer Schuldner 4000, sowohl auch nächst abgelaufenen 28. Septembris ein Tausend Thaler aus Euer Mayt behemischen Hofkammer gereicht worden. Inmittelst sein wir das Unserige, alle Kleinodien, guldene Ketten, Silbergechir, liegende und fahrende Güter, Kleider, in Summa nichts auf der Welt, ausserhalb Ehren und Lebens ausgenommen, zu versetzen und

til Hofkammeret. Men Kejser MATHIAS sendte en alvorlig Befaling til Kammeret om, ikke at gjøre Undskyldninger, men sørge for, at Gjælden blev betalt; og hvis der ikke var Penge nok, skulde den betales i Afdrag. Kammeret svarede, at der maatte gjøres en Aftale, og som Følge heraf udstedte Kejseren det tidligere omtalte Dokument af 23. April 1614, der heller ikke førte til nogen endelig Afgjørelse.

3. Tyge Brahe og Rudolf II's Løve.

I Statsarkivet i Wien findes et latinsk Brev, der er uden Underskrift, men skrevet den 28. Januar 1612, altsaa 8 Dage efter Kejser Rudolf II's Død, i hvilket følgende fortælles: TYGE BRAHE skal engang have forsikret Kejser Rudolf, at Stjernerne udøvede en lignende Virkning paa Kejseren selv som paa en Løve, han havde i Prag, og at der derfor ikke kunde være Tvivl om, at der i Fremtiden vilde vise sig stor Overensstemmelse

zu verzehren (dessen der mehrer Theils auch bereits überstanden) gezwungen und genothdränget worden; dergestalt und also, dass, da uns unser Herre Gott nicht merklichen beigesprungen, wir längst Noth und Hungers halber sterben und verderben müssen, unangesehen man uns dem damals nothwendigen eingangenen Contract nach bereits über das wenige erlegte Geld noch 22.646 Thaler 26 Kreuzer richtiger wissentlicher Schuld schuldig worden. Bitten demnach unterthänigst um Gottes willen und so hoch zue bitten möglichen, Euer kais. Mayt geruhen in gnädigste Erwägung, dass. Ihrenthalber wir in diese äusserste Noth und Elend gerathen, auch dass verkürzten Wittwen und Waisen Seufzen in den Himmel schreiet, einsmals (weiln wir Gott zum Zeugen rufen, dass wir sonsten Noth halber sterben und verderben müssen) die gnädigste Verordnuug zu thun, damit uns ein ernstlicher Befehl von gedachter Euer Mayt behemischen Hofkammer an den Landeshauptmann in Niederlausnitz, uns von denen Contributionsrestanten oder andern gewissen Amtseinkommen daselbst alsbald zu bezahlen, ertheilt werden möge. Hieran erzeigen Euer kais. Mayt ein Werk der Gerechtigkeit und Barmherzigkeit und wir seins mit unsern embsigen Gebet und gehorsamisten treuisten Diensten die Zeit unsers Lebens unterthänigst zuverdienen sein willig und geflisseu. Euer röm. kais. Mayt allerunterhängste und demütigste Tychonis Brahen, seeligen, arme hinderlassene Waisen.

mellem Kejserens og Løvens Skjæbne. Løven døde to Uger førend Kejseren, og det Mærkeligste var, at netop ved den Tid, da Løven døde, havde Kejseren drømt derom. Saasnart han var vaagnet, havde han spurgt, om Løven endnu levede, og Tjenerne, der ikke turde sige Sandheden, sagde, at den levede, hvortil Kejseren svarede: »Nej, jeg véd bestemt, at den er død, og at jeg selv heller ikke vil leve længe.« Der skal ogsaa i Arkivet findes et Brev af 21. Januar 1612, altsaa skrevet faa Dage efter Kejserens Død, hvori fortælles, at Løven døde før Kejseren, som forfærdet sagde, at han heller ikke vilde leve længe¹.

4. Vidnesbyrd om Brahes Slægt.

FRANZ GANSNEB TENGNAGEL VAN KAMP døde den 1. December 1622, og derefter befalede Kejseren, at FRANZ TENGNAGELS SØN RUDOLF TENGNAGEL skulde paavise sine 8 Aner paa Fædrene og Mødrene Side. Der blev afgiyet Vidnesbyrd fra ERNST VON HARRACH, Erkebiskop af Prag, VENZEL Fyrste af LOBKOVITZ, A. P. Greve SLAVATA, og Fr. ALDOBRANDINI, med et Brev af 29. Juli 1629 om at RUDOLF TENGNAGEL nedstammede fra gamle Slægter. Her meddeles hvad der siges om Moderen:

»Belangend nun sein muetterliches Geschlecht, ist dieselbe aus dennemarkhischen uhralten vonn Adel und

¹ Det ovennævnte Brev er følgende:

Tycho Brahe dicitur aliquando imperatorem Rudolphum monuisse et affirmasse: eundem esse vim radiorum ex siderum confluentia, qui in imperatorem agant, cum leone, quem aleret; diligentem itaque rationem habeat, quae sit sors leonis futura, non dubitare se similem subsequuturam Rudolphi. At leo semimenstruum ante Rudolphi obitum tempus exspiravit. Et quod omnem fidem pene et rationem superat, sub medium leoninae et imperatoris mortis tempus somnium caesar habet, quo repraesentabatur leonis exhalitus. Expergefactus inquiri (inscius omnium), vivat ne suus leo, an sit extinctus. Cubicularii negant exspirasse, sed rursus imperator: »Non,« vocat, »ista; scio, scio leonem esse exanimem, cui ego nimirum non diu superero.«

weilland *Tychonis Brahe*, Herrn von Khnudtstrup und des Schloss Uranienburg in der dennischen Insul Hellisponti, leibliche Tochter gewesen, dessen sechzehnen Aneden wir unns ebenfahls In Kupfer gestochner gehorsamist vortragen und aufweisen lassen; welchen Brahischen Geschlechts sich auch Grafen in Schweden befinden. Und hat die andere des Tengnagels Muetterschwester sich mit dem obristen von Sparr, Freiherrn, obristen Canzler des Khönigzeichs Schweden leiblichen Sohn und Bluetsfreunden der königl. Mayt. ꝛ zu Poln ꝛ verheurathet; so nach derselben Absterben mit einer von Prösing, Herrstands in Österreich, vermählet. Die übrige aber seiner Muetter Schwester seind theils unverheyrathet gestorben, theils aber noch im Leben; wie nicht weniger deren Brueder einer mit einer von Viztumb verheyrathet gewesen, so noch im Leben, und ihre Tochter mit einen von Salhausen ehelichen vermählet¹.«

Efter hvad Hr. DVORSKY meddeler, skulde der altsaa anføres 8 Aner for RUDOLF TENGNAGEL, paa Fædrene og Mødrene Side. Men denne Fordring kunde egentlig ikke opfyldes med Hensyn til RUDOLF TENGNAGELS' Moder. Det var sandt nok, at hun var en Datter af Astronomen TYGE BRAHE, hvis adelige Stamtavle var i Orden; men det kunde ikke benegtes, at hendes Moder var af uadelig Stand. Denne kjedelige Omstændighed, som det ikke var hensigtsmæssigt at anføre, har man formodentlig søgt at omgaa ved at omtale nogle Slægtsskabsforhold, der ikke kunde bevise noget i denne Henseende, men maaske nok kunde bidrage til at gjøre det sandsynligt, at TYGE BRAHE's Hustru havde været adelig, da flere af Børnene bleve gifte med Ade-

¹ Det bøhmiske Landsarkiv i Prag, Wunschwiczske Samling.

lige. Der er uden Tvivl en vis Forbindelse mellem denne Sag og en paa Tysk affattet Erklæring, der blev afgivet den 3. Maj 1630, af TYGE BRAHE's Søster, SOFIE og nogle af hendes Slægtninge i Danmark, hvorved man vilde bevise, at uagtet TYGE BRAHE's Hustru ikke var af samme Stand som han, maatte hun dog anses for hans Ægtehustru¹. Her maa ogsaa nævnes en paa Dansk skreven Konzept, som findes i det k. k. Hofbibliothek i Wien, og som jeg har meddelt i Danske Magazin 5 R. II, 264 fg. — Disse Aktstykker ere formodentlig skrevne med Hensyn til Arveanliggender; men de kunde rigtignok ikke bruges som Beviser for, at TYGE BRAHE's Hustru havde været adelig, især da der i det sidste udtrykkelig siges, at hun ikke var det.

Det bøhmiske Nationalmuseum i Prag, der har den rige bøhmiske Adels Patriotisme at takke for mange af sine kostbare Skatte, er i Aaret 1868 blevet beriget med en stor Mængde tildels meget sjeldne Bøger, Haandskrifter og Kobberstik m. m., som forhen har tilhørt den nogle Aar tidligere i Triblic afdøde k. k. Hofkammerpræsident FRANZ Grev v. KLEBELSBERG, og heriblandt findes adskilligt, der angaa den BRAHE'ske og TENGNA-GEL'ske Familie. I Følge den afdøde Grev KLEBELSBERG's Ønske havde hans efterladte Gemalinde AMALIE f. Baronesse BRÖSIGKE testamenteret de nævnte Samlinger til Museet, til hvilke de efter hendes Død 1868 bleve overleverede af hendes Datter og Universalarving Fru ULRIKKE Baronesse LEVEZOW, der selv endnu yderligere forøgede denne betydelige Gave. Blandt Haandskrifterne findes den ovenfor nævnte Stambog, som Astronomen

¹ Erklæringen er trykt i Danske Magazin II, 367, og derefter i Philander d. d. Weistretz (s: Mengels) Leben des berühmten Sternsehers Tycho v. Brahe, II, Kopenhagen und Leipzig 1756, 8vo, S. 375; jvf. Historisk Tidsskrift 4 R. VI. Literatur og Kritik S. 74.

TYGE BRAHE i Aaret 1599 forærede sin ældste Søn TYGE¹. Blandt Arkivalierne findes en Del Aktstykker angaaende den med det BRAHE'ske Hus beslægtede Familie TENGNAGEL VON CAMP, samt en bøhmisk Erindringsbog, der hidrører fra Fru ELISABETH LUDWIKA f. TENGNAGEL VON CAMP, ved hvis Giftermaal med RUDOLF ADAM, Friherre af LYSAU og NEU STRANOW den grevelige Familie KLEBELSBERG kom i Slægtskabsforhold til den BRAHE'ske².

Endnu skal bemærkes, at i et af TYGE BRAHE's Manuskripter i det k. k. Hofbibliothek i Wien, cod. phil. 10,721, findes mellem Fol. 68 og 69 indheftet et Blad, der indeholder nogle faa astrologiske Notitser angaaende TYGE BRAHE's Datter SOFIE. Paa den ene Side af Bladet findes en Del af Udskriften af et Brev til MELCHIOR JÖSTELIUS, og paa den anden Side findes en meget lille og utydelig astrologisk Figur, hvorpaa staar i Midten: SOPHIA filia Gen. viri de TYCH. BRAHE Ao. Chr. 1578 Aug. d. 4 h. 9³/₄ a. m. n. polus 56°.

¹ Udførligt omtalt i det af Prof. Dr. F. J. Studnicka udgivne Festskrift: Prager Tychoniana. Prag 1901.

² Geschichte des Museums des Königreiches Böhmen, v. Wenzel Nebesky. Prag 1868, S. 216; Vortrag des Geschäftsleiters in der Gesellschaft des Museums des Königreiches Böhmen am 13. Juni 1868. Prag 1868, S. 5 fg.; Minder om Tyge Brahes Ophold i Bøhmen, af F. R. Friis, i H. Scharlings Tidsskrift for Kirke- og Folkeliv, Literatur og Kunst, I, 225 fg., 257 fg.

Tidligere er udkommet:

Epistolae

quas per annos a 1596 ad 1601

Tycho Brahe et Oligerus Rosenkrantzius

inter se dederunt.

Nunc primum collectae et editae a

F. R. Friis.

3 Kr.

Trefoldighedskirken i Christiansstad.

Et Bidrag til dansk Bygningshistorie.

Af

F. R. Friis.

1 Kr.

Et Par Optegnelser om

URANIBORG.

Med en Efterskrift.

Af F. R. Friis.

50 Øre.

Udkomme er:

Tychonis Brahei

et ad eum doctorum virorum

EPISTOLAE

ab anno 1568 ad annum 1587,
nunc primum collectae et editae a

F. R. Friis.

Cum effigie Tychonis Brahei et exemplo ipsius manus.

Havniae 1870—1886.

5 Kr. 25 Øre.

Som Fortsættelse af denne Samling og med tilsvarende Titel, er fremdeles udkommet et enkelt og et dobbelt Hefte, der indeholde Breve fra 1588 og 1589, og koste henholdsvis 1 Kr. 40 Øre og 2 Kr. 80 Øre.

Der er begyndt paa Trykningen af et følgende Hefte.

I Løbet af adskillige Aar er der samlet et betydeligt herhenhørende Materiale, som vist meget nær indeholder Afskrifter af alle nu eksisterende hidtil utrykte Breve fra og til Tyge Brahe. Denne Samling er formentlig af saa stor Betydning, at den bør bevares, og Trykningen skal blive fremmet saavidt muligt.
